

ВІДГУК
офіційного опонента,
доктора наук із соціальних комунікацій
Тур Оксани Миколаївни
на дисертацію Ковальчук Наталії Володимирівни
**«Тенденції та перспективи розвитку документаційного забезпечення
управління бібліотекою»,**
представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій
за спеціальністю 27.00.02 – документознавство, архівознавство

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Період активного формування нового управлінського простору в Україні потребує застосування нових підходів до організації документаційного забезпечення процесу управління. Документування й організація роботи з документами наразі є одним із головних напрямів діяльності будь-якої установи, зокрема й бібліотеки. Ефективна організація управління бібліотекою залежить від успішного виконання всіх функцій кожним її підрозділом завдяки створенню єдиного документаційного простору та координації дій щодо досягнення поставленої мети. Це потребує впровадження новітніх інформаційних технологій, які дадуть змогу забезпечити оперативність і чіткість управлінського документування, спричинює потребу пошуку нових підходів до організації її ефективного документаційного забезпечення управління, що, безсумнівно, зумовлює актуальність дослідження Н. В. Ковальчук.

Сконцентрувавшись на вирішенні цієї проблематики, дисертантка чітко сформулювала **мету дослідження**, яка полягає в обґрунтуванні теоретичних і практичних засад удосконалення документаційного забезпечення управління бібліотекою як важливого чинника її ефективного функціонування.

Відповідно до поставленої мети логічно та послідовно сформульовані головні **завдання дисертаційної праці**, а саме: проаналізувати

Н Б У В	
ВХ, №	29
" 27 "	01 20 21 р.
Кіл. аркушів	8

термінологічний апарат предметної сфери дослідження, запропонувати визначення поняття «документаційне забезпечення управління бібліотекою»; схарактеризувати основні види управлінських документів у бібліотеці; проаналізувати законодавче та нормативно-методичне регулювання документаційного забезпечення управління бібліотекою; визначити вплив інформаційно-комунікаційних технологій як чинника, спрямованого на покращення роботи з управлінськими документами; розробити концептуальну модель документаційного забезпечення управління бібліотекою; обґрунтувати перспективні напрями вдосконалення документаційного забезпечення управління бібліотекою як соціокомунікаційним інститутом.

За об'єкт дослідження дисертантка обрала документаційне забезпечення управління бібліотекою.

Формулювання предмета дослідження – стан і перспективні напрями розвитку документаційного забезпечення управління бібліотекою – є логічним, науково виваженим і відповідає темі та меті наукової праці.

Науковий рівень достовірності й обґрунтованості основних положень, висновків і результатів представленої дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність забезпечені застосуванням дисертанткою комплексу наукових методів, серед яких джерелознавчий пошук, термінологічний метод – завдяки якому виявлено передумови формування основних видів управлінських документів. Системний підхід використано при вивченні досліджуваної проблеми як цілісного об'єкта й при аналізі наявності його складників у сукупності та взаємозв'язку. За допомогою інформаційного та соціокомунікаційного підходів обґрунтовано місце предмета дослідження в інформаційно-комунікаційному просторі бібліотеки. Завдяки методу моделювання розроблено концептуальну модель документаційного забезпечення управління бібліотекою, визначено перспективні напрями

вдосконалення документаційного забезпечення управління бібліотеками України.

Значною є і джерельна база дослідження (438 позицій), що включає наукові праці з бібліотекознавства, документознавства, наукових комунікацій.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що, системно розглянувши еволюцію, сучасний стан і перспективи розвитку документаційного забезпечення управління бібліотекою та провівши ґрунтовний аналіз термінологічної системи, дисертантка запропонувала власне визначення поняття «документаційне забезпечення управління бібліотекою». Окрім цього, визначено систему управлінської документації бібліотеки, склад якої обумовлений функціями управління; доведено потребу використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації документних комунікацій в управлінні бібліотекою; запропоновано концептуальну модель документаційного забезпечення управління бібліотекою. Набули подальшого розвитку теоретико-методологічні засади впровадження системи електронного документообігу в управлінській діяльності бібліотек України.

Результати дисертаційного дослідження мають науково-теоретичне та прикладне значення. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що теоретичні й організаційно-методологічні положення та висновки дисертації можна застосувати в наукових дослідженнях з документознавства та при підготовці відповідних нормативно-правових і законодавчих актів. Отримані результати дослідження стануть корисними і в освітній галузі, зокрема при викладанні навчальних дисциплін та при підготовці навчально-методичних програм і посібників, методичних рекомендацій для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», про що свідчить акт про впровадження (Додаток В).

Повнота викладу основних результатів в наукових виданнях. Основні положення та результати дослідження викладено в п'ятнадцяти

наукових публікаціях, серед яких п'ять – у наукових фахових виданнях України, затверджених МОН України, й одна – в іноземному фаховому виданні; дев'ять – тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях і семінарах. Наукові публікації за темою роботи одноосібні.

Зв'язок роботи з науковими програмами та темами. Дослідження проведене в межах комплексної наукової теми кафедри культурології та інформаційних комунікацій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (НАКККиМ) «Актуальні проблеми культурології: теорія та історія культури» (2015–2020 рр.; реєстр. № 0115U001572).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з титульного аркуша, анотації українською та англійською мовами, списку публікацій здобувача за темою роботи, змісту, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Текст дисертації проілюстровано 6 рисунками. Загальний обсяг роботи – 255 сторінок, основний текст становить 174 сторінки.

Оцінка змісту дисертаційної праці.

У *Вступі* здобувачка обґрунтувала актуальність теми, сформулювала мету, визначила завдання, окреслила об'єкт і предмет, методологію дослідження; розкрила наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, навела відомості про апробацію роботи.

У першому розділі *«Теоретико-методологічні засади і джерельна база дослідження документаційного забезпечення управління»*, який складається із трьох підрозділів, Н. В. Ковальчук визначила стан наукового розроблення досліджуваної проблеми, узагальнила джерельну базу й проаналізувала погляди українських і зарубіжних учених щодо теми дослідження, уточнила терміносистему з проблематики дослідження.

На основі аналізу наукових праць за темою дослідження автором визначено сутність управлінського документа як елемента управлінської документації та базові засади вивчення процесів формування й функціонування системи управлінської документації, зокрема в бібліотеці.

Авторка переконує, що важливу роль у розвитку управлінського документування як практичної потреби роботи з документами, особливо на перших стадіях, відіграли традиції та звичаї, які згодом були закріплені на законодавчому рівні.

Дисертанткою підкреслено, що для документаційного забезпечення управління бібліотекою важливе значення мають стандарти й класифікатори, оскільки подають галузеву термінологію, створюють основу для узгодженості національних і міжнародних стандартів. Проаналізувавши зміст понять досліджуваної галузі, Наталія Володимирівна Ковальчук сформулювала власне визначення поняття «документаційне забезпечення управління бібліотекою».

У другому розділі *«Сучасний стан документаційного забезпечення управління бібліотекою»*, який складається з трьох підрозділів, з'ясовано сучасний стан законодавчої та нормативно-методичної бази, що покликана регламентувати документаційне забезпечення управлінської діяльності як важливого складника функціонування бібліотеки; визначено особливості документування управлінської інформації та організацію діяльності служби документаційного забезпечення управління в умовах цифрових комунікацій.

Важливим науковим здобутком дисертантки є дослідження сучасного стану нормативно-правової бази, що регламентує документаційне забезпечення управлінської діяльності бібліотеки. Нині джерелами правової регламентації діяльності бібліотеки є закони України, національні та міжнародні стандарти, державні класифікатори, типові та примірні положення, правила й інструкції з діловодства, що регламентують аспекти організації документаційного забезпечення управління бібліотекою; інструкція з діловодства в бібліотеці, положення про структурні підрозділи й посадові інструкції бібліотеки, які розробляють відповідно до вимог регламентів і національних стандартів, чинних нормативних актів України.

У третьому розділі *«Перспективні напрями вдосконалення документаційного забезпечення управління бібліотекою»*, який

складається з трьох підрозділів, визначено тенденції розвитку документаційного забезпечення управління бібліотекою та потребу запровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; розроблено концептуальну модель документаційного забезпечення управління бібліотекою.

Дисертантка чітко визначила, що особливе місце серед структурних компонентів комунікаційного середовища діяльності бібліотеки посідають документні комунікації, система яких забезпечує не лише рух управлінської інформації в часі та просторі, що циркулює в установі, а й увесь комплекс відповідних комунікацій і робіт зі створення, оформлення, контролю за виконанням документів, формування їх у справи для поточного використання і зберігання в архівах. Це потребує впровадження ефективних організаційно-управлінських і технологічних інновацій, упорядкування інформаційних потоків, уніфікації управлінських документів. Позитивно оцінюємо основні напрями вдосконалення інформаційно-документаційного забезпечення, виокреслені дисертанткою.

Заслуговує на увагу розроблена автором концептуальна модель документаційного забезпечення управління бібліотекою як цілісна скомпонована система, що перебуває в тісному взаємозв'язку з комунікаційними процесами її внутрішнього та зовнішнього середовищ. Визначено, що у внутрішньому комунікаційному середовищі поєднано такі компоненти, як: документні комунікації між суб'єктами управління бібліотекою; управлінська документація та нормативно-правова база регулювання діяльності бібліотеки та інформаційно-комунікаційні технології. До зовнішнього комунікаційного середовища бібліотеки належать стан зовнішнього середовища і його вплив на бібліотеку.

Дисертантка доцільно запропонувала перспективні напрями вдосконалення документаційного забезпечення управління бібліотекою на основі побудови комунікаційної мережі з використанням єдиної платформи

електронного документообігу на базі розподіленого збереження управлінської документації бібліотеки та доступу до неї з урахуванням вимог до захисту інформації.

Висновки дисертації Н. В. Ковальчук, підтверджені висновками до кожного з трьох розділів, відповідають меті й завданням дослідження, надають узагальнення його наукових та практичних результатів.

Відповідність автореферату дисертаційній праці. Зміст автореферату дисертації повністю розкриває основні положення й результати дисертаційної роботи, які достовірні, мають наукову новизну та відповідають вимогам до кандидатських дисертацій.

Відзначаючи вагомість і повноту проведеного Н. В. Ковальчук дослідження, слід зазначити, що в цілому позитивне враження від дисертаційної праці не виключає деяких зауважень та побажань:

1. Аналіз документів XVIII – початку XIX століть дав змогу дисертантці стверджувати про зародження у цей період «основ формуляра управлінського документа» (с. 32). Авторка говорить про класифікацію реквізитів, серед яких називає такі: «назва структурного підрозділу», «посилання на номер і дату», «друк» (с. 33). Виникає питання про авторство цієї класифікації, а також про доречність використання терміна «реквізит» щодо документів XVIII століття.

2. У тексті дисертації помічені деякі хронологічні та фактологічні неточності. Так, аналізуючи особливості впровадження Єдиної державної системи діловодства (ЄДСД), авторка вказує, що ЄДСД «була розроблена й реалізована 1965 року та запроваджена 1988 року в дію такими авторами, як: О. М. Гомонов [67], З. В. Бондаренко [35], В. В. Бездрабко [12]» (с. 52). насправді основні положення ЄДСД набули чинності завдяки Постанові від 04.09.1973 р. № 435 Державного комітету з науки і техніки.

3. Указуючи на практичне значення отриманих результатів, на нашу думку, варто було б зазначити, що їх можна використовувати задля удосконалення організації управління діяльністю бібліотек в Україні.

Утім, наведені зауваження й побажання мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної праці.

Загальний висновок: Дисертація Н. В. Ковальчук «Тенденції та перспективи розвитку документаційного забезпечення управління бібліотекою» є завершеною новаторською працею. За своєю актуальністю, постановкою мети і завдань, новизною, обґрунтованістю висновків дисертація повністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. зі змінами, внесеними Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р. та № 1159 від 30 грудня 2015 р. стосовно кандидатських дисертацій.

Вважаю, що Наталія Володимирівна Ковальчук, безумовно, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.02 – документознавство, архівознавство.

Офіційний опонент

доктор наук із соціальних комунікацій, доцент,
професор кафедри гуманітарних наук,
культури і мистецтва
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського

О. М. Тур

